

Financiering van dit boekje:

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van
het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
De Ministers van Bijstand aan Personen

© «arpenteurs» - Periferia - 2008

Netwerk Burgercapacitatie

Brussels project Senioren Zonder Grenzen

**Kiezen voor een
collectief project
om de angst te
overwinnen:**

**Brussels project Senioren
Zonder Grenzen**

Overzicht

Netwerk Burgercapacitatie	5
Een pilootproject	11
voor senioren afkomstig uit de immigratie	
Achterliggend idee van het project	12
Senioren Zonder Grenzen	15
en het Netwerk Burgercapacitatie	
Een publiek: een reële maar moeilijke openstelling	16
Allerlei activiteiten: van snit tot cultuur	20
De band met andere verenigingen	23
Hoe worden persoonlijke kwesties op tafel gebracht?	25
Regels in opmaak	27
Animatie	33
Van Belgische wijken naar verre landen	35
Multiculturaliteit in de kijker	39
Van vrouwen thuis naar een 'thuis' voor vrouwen	43

Netwerk Burgercapacitatie

Dit boekje maakt deel uit van een reeks, van een verhaal. In 2000 brachten groepen uit de regio Nord-Pas-de-Calais, de agglomeratie Grenoble, Senegal en Brazilië een eerste bundel van dertien boekjes uit.

In 2004 namen nieuwe groepen deel aan het project in Wallonië (België), in de Nord-Pas-de-Calais, de Parijse regio en Isère (Frankrijk). Hun bijzondere ervaringen komen in deze boekjes aan bod. Deze aanpak wordt ook vandaag op die plaatsen voortgezet. De eerste dertien boekjes hebben een gele kaft, de volgende dertien een blauwe, de derde reeks kreeg een sienaarode kleur en de vierde is smaragdgroen.

De boekjes omvatten een gezamenlijke denkoefening door de mensen die bij een collectief project betrokken zijn. Het gaat om een soort zelfevaluatie die de burgercapaciteiten in hun actie in de verf probeert te zetten.

Capacitation; “capacitatie”...!?

In het Frans is het woord “capacitation” zowel aan het Braziliaans als aan het Senegalees ontleend en heeft het te maken met opleiding tot een beroep, vorming en ontwikkeling. Het staat ook dicht bij het engelse empowerment. Met zijn specifieke betekenis

"het collectief mondig maken van burgers" vindt het begrip steeds meer ingang in de beweging van de participatieve democratie sinds de eerste dertien boekjes werden uitgegeven

"Capacitation citoyenne", hier vertaald als "Burgercapacitatie" plaatst het individu en de groep centraal. Beiden worden beschouwd als actor van hun eigen transformatie in een collectieve omgeving en in een collectief proces. De aanpak wordt als volgt samengevat: *«Burgercapacitatie betekent dat je de redenen van je eigen situatie begrijpt en dat je die situatie samen met andere burgers laat evolueren.»*

Een boekje schrijven, een belangrijke stap

Elk boekje heeft een verschillend vertrekpunt en is in een specifieke context opgesteld. Wel verloopt de opmaak ervan doorgaans volgens hetzelfde procédé. Er wordt een groep gecontacteerd die over het bestaan van het netwerk Burgercapacitatie wordt geïnformeerd. Is de groep geïnteresseerd, dan zal hij zijn eigen boekje schrijven en de mensen kiezen met wie hij zal samenwerken. Er vinden een drie- of viertal vergaderingen plaats. Eerst omschrijft de groep de actie. Daarna worden een reeks open vragen collectief en tegensprekelijk beantwoord. Een of twee animatoren van Burgercapacitatie, die niet tot de groep behoren,

leiden deze vergaderingen en noteren wat er gezegd wordt. Op de volgende vergadering worden alle notities samen herlezen.

Uitgebreid communiceren rond de eigen ervaringen

De tekst wordt dan gewijzigd, verduidelijkt, verbeterd. De groep kiest de illustraties voor het boekje en ontvangt een vijftigtal exemplaren die als visitekaartje, brochure, presentatie- of reflectiedocument gebruikt kunnen worden.

Alle groepen ontvangen een boekje zodat ze over de ervaringen van anderen kunnen lezen. Een bepaald aantal boekjes wordt voorbehouden voor nieuwe groepen. De instellingen die dit project financieren en de animatoren van Burgercapacitatie verspreiden het boekje op aanvraag. Het kan ook op de website www.capacitation-citoyenne.org gedownload worden.

Ontmoetingen

Het netwerk Burgercapacitatie deelt niet alleen boekjes aan de verschillende groepen uit. Ook bevordert het de ontmoetingen tussen mensen. Het programma wordt collectief samengesteld op de jaarlijkse plenaire zittingen waar ook workshops rond Burgercapacitatie ontwikkeld worden.

Op basis van dit gemeenschappelijke programma worden themamomenten georganiseerd. De groepen die rond een welbepaald thema willen samenwerken, komen samen. Er zijn ook uitwisselingen tussen twee groepen mogelijk. Die kunnen zelfs de vorm aannemen van een verblijf van enkele dagen bij de ene groep om de werking van een bepaald initiatief beter te begrijpen. Verder kunnen er uitnodigingen rond een bepaald onderwerp verstuurd worden op vraag van een groepering.

Het netwerk draagt bij tot de formulering en de uitvoering van gemeenschappelijke acties.

De ervaring waard

Meer dan vijftig projecten nemen aan het programma Burgercapacitatie deel. Tijdens de eerste bijeenkomsten van september 2000 in Duinkerken stelden de deelnemers voor een netwerk te creëren. Ze wensten ook een werking te verlengen die middelen aanbrengt om een sterker collectief optreden mogelijk te maken. Het netwerk verenigt allerlei soorten groeperingen: opleidingscentra, collectieven en verenigingen, solidaire economie en overlegplatforms gecreëerd door de overheid en andere vormen van collectieve actie die op de levensomstandigheden van de mensen inspelen.

De plenaire bijeenkomsten van maart 2005 in Roubaix en van mei 2006 in Bergen hebben bevestigd dat actie voeren en van gedachten wisselen moet gebeuren op basis van een betere kennis van de politieke, economische en sociale structuur, wil je die kunnen bijsturen.

Zoals meerdere deelnemers bevestigen, *«Je kunt je enkel een goed beeld vormen van de rijkdom en de bijzonderheid van Burgercapacitatie als je zo'n vergadering bijwoont.»*

...

Een pilootproject

voor senioren afkomstig uit de immigratie

De vereniging Senioren Zonder Grenzen nodigt tweemaal per week een dertigtal vrouwen uit, hoofdzakelijk van Maghrebijnse afkomst. Zij nemen aan allerlei activiteiten deel: Franse les, naailes, culturele uitstapjes. Een keer per maand houden ze een discussiemoment over thema's die hen rechtstreeks aanbelangen, hen beroeren of de samenleving in haar geheel raken.

Samenkomen om onze behoeften in te vullen

Achterliggend idee van het project

«**W**e hebben ons leven lang gewijd aan ons gezin. Vandaag overvalt ons een gevoel van eenzaamheid.»

«Voor deze bijeenkomsten moet ik buitenkomen. En dat doet deugd. Ik voel me minder alleen.»

«Voordien wist ik maar weinig. Vandaag weet ik al een pak meer.»

«Groepswork maakt dat je je eigen probleem anders kan benaderen.»

Het individueel onthaal in de wijk van het Sint-Gillis-voorplein leidde tot de volgende vaststelling: bejaarden van buitenlandse oorsprong maken gelijkaardige situaties mee. Daardoor ontstond de behoefte aan collectief werk. Sommige bejaarden kampen met financiële problemen, moeten op zoek gaan naar een andere woning, worden overvallen door eenzaamheid wanneer de kinderen op eigen vleugels vliegen of wanneer de partner sterft. Deze delicate situaties verenigen meer de mensen dan dat ze individuele begeleiding vereisen. Senioren Zonder Grenzen is dus ontstaan om soelaas te bieden via groepswork en collectieve acties.

Een kader voor deze benadering

Er worden verschillende energieën samengebundeld om Senioren Zonder Grenzen levensvatbaar te maken. De verenigingen Brabantia en Œuvres Paroissiales de Saint-Gilles zetten sinds het begin van de jaren 70 sociale acties op touw voor de emancipatie en betere leefomstandigheden van mensen. Zij hebben de sociale dienst "l'Entraide" uit de grond gestampt en talrijke diensten zoals het Centre Familial Belgo Immigré, het dagcentrum voor de derde leeftijd Aegidium geleidelijk wegwijst gemaakt in deze thema's. Ook werden raadplegingen voor baby's, een «sociale vestiaire», een tweedehands klerenwinkel gecreëerd. Sommige diensten werken nu autonoom en gebruiken nog steeds de lokalen van Œuvres Paroissiales, gelegen naast de kerk en op het Voorplein in hartje Sint-Gillis.

Gedurende dertig jaar stond een sociaal werkster in voor de coördinatie van het Centre Familial Belgo Immigré. Zij is later meegestapt in het project Senioren Zonder Grenzen. Zij wilde immers inspelen op een nieuwe sociale bekommernis: de ouder wordende immigranten. Brabantia en Œuvres Paroissiales beslisten om dit project te steunen. «**Het pad van de geschiedenis volgen en het woord aan de mensen geven.**»

Senioren Zonder Grenzen

en het Netwerk Burgercapacitatie

*Aan de vergadering van het Netwerk Burgercapacitatie in
Brussel op 24ste mei 2008*

Een publiek: een reële maar moeilijke openstelling

Openstelling

Het project Senioren Zonder Grenzen werd oorspronkelijk opgezet in samenwerking met het dagcentrum Aegidium. Bedoeling was de ontmoetingen en uitwisselingen tussen Belgische bejaarden en deze van buitenlandse oorsprong te bevorderen.

De groep bevordert de intergenerationele, culturele en sociale mix en staat open voor mensen met een verschillende geografische, culturele en sociale achtergrond. *«Sommige verenigingen richten hun activiteiten uitsluitend op de bewoners van de gemeente.»* Dit project daarentegen geldt voor alle Brusselaars, zonder enige beperking. Sommige deelnemers vertrekken vroeg en komen van ver om de bijeenkomsten bij te wonen.

Aan het project nemen hoofdzakelijk zo'n 20 tot 40 bejaarden deel. De meeste vrouwen zijn van Tunesische, Marokkaanse, Algerijnse of Pakistaanse oorsprong. Zij hebben niet allemaal dezelfde moedertaal, maar ze spreken Arabisch en een beetje Frans. Ook belijden ze de Islamitische godsdienst.

Van in het begin werd de mix van oorsprongen sterk in de verf gezet. Maar vandaag stelt men vast dat dit

geen evidente zaak is. *«Er zijn maar weinig andere nationaliteiten aanwezig.» «Zelf zou ik willen dat de anderen ook komen.»* Volgens meerdere deelnemers zouden de bijeenkomsten meer kleur moeten hebben, want *«het interculturele versterkt. Meer kleur brengt meer rijkdom.»* De wil om zich tot meer culturen open te stellen, vertaalt zich ook in het belang van de intergenerationele dimensie, of dit nu binnen de discussiegroep is of tijdens de activiteiten. De groep verwelkomt zo af en toe de kinderen van de deelnemers.

Een plek waar verschillende culturen elkaar ontmoeten

Een culturele openstelling en genderbeperkingen

Wanneer de aanwezigheid van mannen op activiteiten aan bod komt, steken twijfels de kop op. «**Met de mannen erbij amuseren we ons niet op dezelfde manier**», zegt een deelnemster. Sommigen gaan zelfs een beetje verder: «**We voelen ons meer op ons gemak bij Europese mannen of mannen van een ander continent. De mannen uit onze cultuur brengen ons namelijk een gevoel van onbehagen. 't Is alsof ze meer tijd doorbrengen met ons te controleren dan dat ze zelf deelnemen.**» De deelnemsters willen dat Senioren Zonder Grenzen een plek blijft van vrijheid, die openstaat voor mannen uit andere culturen. Want zij voelen zich beoordeeld door hun eigen mannen wanneer die deelnemen aan een bijeenkomst waar ook andere mannen aanwezig zijn.

«**De uitsluiting van mannen van hun eigen cultuur zorgt als het ware voor een ontsluiting naar de andere culturen .**» De groep wil zich openstellen voor andere leefwerelden, wat niet altijd zo makkelijk is als ze zich vasthouden aan hun eigen cultuur. Diezelfde moeders zien met plezier toe hoe hun eigen dochters op een meer onbevengene manier met mannen omgaan. Zij kunnen met hen omgaan zonder zich gecontroleerd te voelen.

Verschillende in te vullen verwachtingen

Œuvres Paroissiales zet de vrouwen van Senioren Zonder Grenzen aan om hun groep open te stellen. Hoewel deze wil wederzijds is, voelen ze wel een zekere druk. Het is immers nogal moeilijk om andere mensen warm te maken voor hun project. De bestuursleden van Œuvres Paroissiales staan niet dicht bij de groep. Zij zien dan ook niet meteen die wil tot openstelling en de problemen die dit met zich brengt. Zij zijn dus minder geneigd om de dynamiek tussen mensen van hetzelfde geslacht en van eenzelfde gemeenschap te steunen.

Om meer mensen te kunnen verwelkomen, heeft de groep eerst nood aan een permanent lokaal. Een plek die je je kan toe-eigenen, waar je je kan ontplooien, zelf activiteiten op stapel kan zetten en zo een sterkere dynamiek kan creëren. Voor de groep en haar openstelling naar de buitenwereld is dit een belangrijk element. Het bekomen van een lokaal blijft echter in dit stadium een piste die men wil blijven bewandelen.

De communicatie met de raad van bestuur kan beter. Er is immers nood aan een beter begrip tussen het opzet en de vereniging die het project omkadert.

Allerlei activiteiten: van snit tot cultuur

Senioren Zonder Grenzen organiseert heel wat activiteiten: naailes en Franse les op dinsdag, themaworkshops en conversatietafels op donderdag. Een gelegenheid dus om met anderen uit te wisselen, *«we koken samen, we wisselen ideeën uit, we gaan samen uit, we willen samen dingen doen.»* Buiten deze twee dagen vinden er nog andere activiteiten op bepaalde tijdstippen plaats zoals sportactiviteiten, culturele uitstapjes, debatavonden of activiteiten die andere verenigingen organiseren.

Voor heel wat deelnemers is Senioren Zonder Grenzen het enige project waaraan ze meedoen en dat hen laagdrempelig lijkt. *«Ik woon al 37 jaar in België, maar kom nooit buiten en had dus nog nooit het Atomium bezocht.»* Soms verlaten ze voor de eerste keer hun huis.

«Ik kom hier vooral om nieuwe dingen te ontdekken. Anders zou ik thuisblijven. Als je naar België komt, dan wil je toch ook een nieuwe cultuur ontdekken.»

Het is ook de gelegenheid om met anderen te delen en te leren, *«we hebben deelgenomen aan uitwisselings- en studiedagen rond het vrouwen thema, het ouder worden, de armoede, intergenerationele relaties...»*

Een- of tweemaal per maand is er een discussiemoment waar we het hebben over thema's die ons raken: het welzijn, de opvoeding van onze kinderen, ons levenspad, de samenleving,...

Ontdekken, leren en samen doen

De band met andere verenigingen

Ook de behoeften van bejaarden van buitenlandse oorsprong komen er uitgebreid aan bod: toegang tot pensioen of sociale zekerheid, nood aan een specifiek kader in rusthuizen met aandacht voor de culturele en godsdienstige achtergrond van elkeen...

Vaak brengt een externe spreker gesprekselementen aan. Dan worden ook de familieleden uitgenodigd zodat jongeren en ouders van gedachte kunnen wisselen.

Senioren Zonder Grenzen werkt samen met andere verenigingen om gemeenschappelijke activiteiten op touw te zetten en materiële en menselijke middelen te bundelen.

Zo stelt de Pianofabriek, die dichtbij het gebouw van Œuvres Paroissiales gelegen is, haar lokalen ter beschikking voor bijvoorbeeld gemeenschappelijke workshops zoals koken. De deelnemers wisselen gezonde recepten uit.

De groep neemt deel aan globale reflecties

Hoe worden persoonlijke kwesties op tafel gebracht?

Bepaalde vrouwen die actief zijn bij Senioren Zonder Grenzen ondersteunen verenigingen uit eigen land. Anderen houden zich bezig met een lokale wijkvereniging zoals het Comité Midi, dat zich inzet tegen de onteigening van de huizen bij het Zuidstation in het kader van de wijkvernieuwing.

Tijdens zo'n discussiemoment worden heel wat dingen gezegd. *«Het is nochtans onze gewoonte niet om te vertellen wat ons op het hart ligt, omwille van de sociale controle. We zijn altijd bang dat we de enigen zijn met een probleem. Als ik vertel, zullen de anderen dan ook iets zeggen?»*

Vaak herkennen alle mensen zich in de individuele bekommernissen die worden geuit. Ze luisteren wel maar ze drukken zich niet noodzakelijk uit. *«Soms durven we niet over ons probleem te praten. Er is een zekere terughoudendheid om er publiek over te spreken.»* Westerlingen of jongeren en kinderen die hier opgegroeid zijn, kunnen deze terughoudendheid soms moeilijk vatten en begrijpen niet waarom men een probleem voor zich houdt. *«De vorige generatie heeft meer moeite met de vrije meningsuiting.»*

Een klankbord voor individuele bekommernissen

Een vrouw heeft het over de huisvesting. Zij woont al ruim 40 jaar in de Zuidwijk, waar vandaag enorme moderniseringswerken worden uitgevoerd. *«De onteigening hangt boven ons hoofd. Dieven zijn het. Ze hebben ons gezegd: wanneer we met de bouw starten, zullen jullie de eersten zijn op de lijst omdat we jullie moeten onteigenen. Maar zo is het niet. Er werd een wijkcomité*

gecreëerd dat oplossingen probeert aan te reiken en ons in contact brengt met advocaten. Maar het lukt niet!»

De verschillende leden van Senioren Zonder Grenzen zijn een beetje ontredderd door dergelijk probleem. Het spreekt niet altijd voor zich dat de groep samenspannt om een persoon in moeilijkheden te helpen. **«We hebben elk onze problemen. En wat kunnen we in dit geval doen?»** Meerdere leden kregen al met onteigening te maken en ze herkennen zich dus in die situatie. Maar er is nog geen enkele collectieve oplossing uit de bus gekomen tijdens die discussiemomenten.

Sommigen vinden zelfs dat je zulke dingen in groep niet moet bespreken omdat er geen oplossing voorhanden is. Problemen met huisvesting of opvoeding van kinderen worden meestal individueel opgelost via de sociale hulpverlening. Alleen al door het probleem te verwoorden, besef je echter **«dat je niet de enige bent met dergelijk probleem.»**

Mond-aan-mondreclame

«Het project draagt de naam *Senioren Zonder Grenzen*, maar de identiteit en de geschiedenis van de groep reiken veel dieper» stelt de verantwoordelijke van Œuvres Paroissiales vast. Deze vereniging ligt aan de basis van het initiatief en de omkadering van het project. Maar het is vooral dankzij de sociale permanentie en de inzet van de animatrice dat vrouwen zich bij de groep aansluiten. We kunnen ons dus de vraag stellen wat we kunnen doen om andere mensen te bereiken.

«We spreken er met onze burens over», «ze kennen Senioren Zonder Grenzen van horen zeggen.» Samen stellen we vast dat het project bekend is, maar vooral bij de Maghrebijnse bevolking omdat er **«geen gelegenheid is om met anderen een gesprek aan te knopen.»**

Elke vrouw doet mee wanneer zij er zin in heeft. Niemand is verplicht, wat betekent dat er soms regelmaat ontbreekt. Het feit dat mensen al dan niet komen in functie van hun wensen of agenda bemoeilijkt de verdeling van de verantwoordelijkheid binnen de groep. **«Het is nochtans niet zo evident om regelmatig aanwezig te zijn wanneer je altijd problemen hebt.»**

Het leven van sommige deelnemers is zo ingewikkeld dat hun komen en gaan niet altijd overeenstemt met het moment waarop de bijeenkomsten en de activiteiten van Senioren Zonder Grenzen plaatsvinden.

Samen beslissen over het programma

De gekozen onderwerpen, activiteiten, excursies zijn het resultaat van het denkwerk van de groep tijdens die discussiemomenten. Zelfs al zijn er die goed Frans kunnen lezen en schrijven, toch zijn er op dinsdag conversatietafels of spelletjes

«Ik kan lezen en schrijven en dus blijf ik dinsdag weg» maar het is belangrijk dat die lessen gegeven worden.

De meer publieke acties zoals de deelname aan een wijkfeest onder de naam 'Senioren Zonder Grenzen' moeten door de raad van bestuur van Œuvres Paroissiales goedgekeurd worden. De raad is immers wettelijk verantwoordelijk en hij heeft dan ook zijn zegje over de gevoerde acties.

Centen die vragen opwerpen

Er zijn onderwerpen die men niet zo graag aanpakt en die nochtans besproken moeten worden als je een project wilt opzetten. Geld is zo'n gevoelig onderwerp bij Senioren Zonder Grenzen.

Het thema geld was nog nooit ter sprake gekomen tot de groep besliste om deel te nemen aan het lentefeest in Sint-Gillis. De groep verkocht er thee, gebak en andere specialiteiten uit de Maghreb. Een gelegenheid bij uitstek om de wijkbewoners te ontmoeten, gerechten uit andere landen te proeven en geld in te zamelen voor Senioren Zonder Grenzen.

Soms komen er ook buitenstaanders naar de praatgroep

Vóór het feest hadden we noch met de groep, noch met de verantwoordelijken van Œuvres Paroissiales afgesproken wat we met het ingezamelde geld zouden doen.

De deelnemers hebben dan maar beslist om het geld opzij te leggen en later samen een grote reis te maken. Sommigen hebben immers nog nooit gereisd.

Deze keuze botst met de werkwijze van de vereniging die het project omkadert. Een vereniging zonder winstoogmerk mag namelijk geen winst genereren die voor andere doelen gebruikt wordt dan deze van het maatschappelijk doel. In deze omstandigheden kan de groep moeilijk toestemming krijgen om in het kader van Senioren Zonder Grenzen op vakantie te gaan, ook al omdat de verzekering van de vereniging dit niet toelaat.

Œuvres Paroissiales ontvangt subsidies waarbij zij verplicht is haar uitgaven nauwgezet te verantwoorden in het kader van de verkoop tijdens het lentefeest. Een moeilijke zaak, omdat alle verkochte producten klaargemaakt werden door de vrouwen zelf en met ingrediënten van het huis. Zij hebben trouwens niet de gewoonte om kastickets bij te houden.

Deze gebeurtenis heeft het verschil tussen de institutionele werking en de noden van de groep in het daglicht gesteld. Ook moet er duidelijk gecommuniceerd worden over deze aspecten, eerst binnen de groep zelf, daarna tussen de groep en de vereniging. Het ingezamelde geld werd tot nu toe niet gebruikt.

De groep wordt door de overheid gefinancierd. We stellen vast dat zij aan regels onderworpen is die niet noodzakelijk overeenstemmen met haar werking.

De vrouwen willen andere mensen ontmoeten; dus gaan ze ook naar het parlement

Animatie

Als we deze financieringsbron links laten liggen en zelfbedruipend proberen te werken, dan duiken er andere problemen op.

Welke zijn de interne regels voor de verdeling en het gebruik van deze middelen? Wie komt tussen en wie ontvangt?

Op al deze vragen komt stilaan een antwoord: er wordt een voorafgaand akkoord opgemaakt tussen de leden enerzijds en tussen de deelnemers en de vereniging anderzijds.

De werking van Senioren Zonder Grenzen steunt voornamelijk op de sociaal werkster die het initiatief in het leven riep. Zij heeft de deelnemers individueel begeleid op het vlak van huisvesting, gezondheid, enz. Voor bijzondere problemen heeft ze voor groepswork gekozen.

Iedereen vindt zijn plaats

Van Belgische wijken naar verre landen

Vandaag vraagt ze aan elke deelnemster om actief deel te nemen aan dit gemeenschappelijke project.

Maar dit is niet zo evident. De groep ervaart taal vaak als een hindernis en het gebrek aan kennis als een handicap tegenover de buitenwereld. Deze problemen maken dat de animatrice als schakel fungeert met de buitenwereld. Zij bemoeilijken immers de autonome werking van de groep.

Toch maakt de groep geleidelijk kenbaar dat zij autonomer wil zijn, verantwoordelijkheid wil opnemen, verschillende taken wil uitvoeren, in groepsverband wil werken. Wanneer we deze kwesties aanhalen, dan uiten de deelnemsters ook hun vrees: **«We hebben een gids nodig! Alleen gaan we er niet geraken! Iemand moet de weg aangeven en ons vertegenwoordigen.»**

In dit stadium stellen zij: **«Wij zorgen voor de ingrediënten en de animatrice bakt de taart.»**

Het dorp, dichtbij en veraf

Als je de relatie met de buitenwereld aankaart, de openstelling van de groep of de link met de instellingen, dan komen de banden met het land van oorsprong als het ware spontaan tevoorschijn. Het gaat hier om een complexe relatie tussen twee nationaliteiten die sterk verankerd zijn en toch beide onvolledig zijn.

Krachten bundelen voor het recht op erkenning

Voor sommigen zijn «Marokko en België precies hetzelfde.» Anderen daarentegen zeggen: «Nee, ik ben het daar niet mee eens. Beide landen zijn niet 'één pot nat'.»

«Vandaag is België mijn land. Hier zien ze ons als vreemdelingen aan en daar zijn we vreemdelingen. Als je hier een verkeerde stap zet, dan zeggen ze ons : "keer terug naar jouw land !" Dit doet pijn; mensen beoordelen ons snel. Ze kunnen toch tenminste met ons spreken, ons leren kennen. We zijn hier nu. Onze mannen zijn hier komen werken en zijn hier gestorven en nu gaan ze ons beschouwen als vuile Marokkanen? Dat is onrechtvaardig. We zijn hier al 38 jaar en het racisme bestaat nog altijd.»

Anderen gaan nog verder: «Ze vragen ons vaak: als je hier niet goed voelt, waarom keer je dan niet terug? Maar onze kinderen zijn hier geboren! Onze kinderen zijn onze wortels. We leven dus hier! En we blijven! Hier zijn we thuis!»

Deze kwesties beroeren veel mensen. Recht op erkenning, zowel in België als in het land van oorsprong, is belangrijk voor alle vrouwen die zich voor het project inzetten.

Sterke beelden uitdragen

De vrouwen van Senioren Zonder Grenzen dragen beelden naar de buitenwereld uit: meestal dragen ze een hoofddoek en spreken ze spontaan Arabisch. Deze uiterlijke kenmerken vinden ze belangrijk, maar jammer genoeg worden die soms geïnterpreteerd als een teken van beslotenheid. Het beeld dat je wilt uitdragen, is immers niet noodzakelijk het beeld dat anderen van jou hebben.

De hoofddoek is een zeer sterk teken van verbondenheid. Zelfs al is het niet de bedoeling het dragen ervan in vraag te stellen, toch kan die gezien worden als een teken van beslotenheid. **«We hebben de indruk dat mensen bang zijn wanneer ze te veel Moslims zien.»**

Het beeld dat wij uitdragen verbeteren

Multiculturaliteit in de kijker

Taal is ook een rem, zelfs al is zij geen hinderpaal voor iedereen. Binnen de groep *«spreken we niet allemaal dezelfde taal.»*

«Mijn beeld van de groep is vandaag bijgestuurd, maar dat is omdat ik hier ben. Als ik jullie hoor vertellen, dan verandert mijn beeld van jullie» zegt de coördinator van Œuvres Paroissiales.

Het is dus van belang om na te denken over het beeld dat we aan de mensen geven. *«We moeten zoveel mogelijk andere mensen ontmoeten.»* We zijn van plan een voorstellingsfolder te ontwerpen want we willen een plek voor ontmoeting en dialoog creëren wanneer we de mensen willen aanspreken, op markten bijvoorbeeld. Met zo'n voorstellingsfolder kan je vlotter contact leggen. Sommigen zullen voorbijgangers sneller aanspreken en hen zo stimuleren een dialoog aan te gaan.

Doel is met anderen in contact te komen, in het besef dat ze vaak een verkeerd beeld van ons hebben. Belangrijk is dat zij dit beeld bijsturen zonder dat wij onze identiteit verliezen: *«Een hoofddoek dragen is onze keuze!»* We moeten de kracht van ons beeld behouden zonder angst aan te jagen. Onze eigenheid behouden en toch met elkaar communiceren.

Beleidsmakers op gemeentelijk, gewestelijk en federaal niveau hebben de groep al verschillende keren benaderd. Het samenleven kwam aan bod, maar ook de situatie van bejaarden van buitenlandse oorsprong. Er werden beloften gedaan vanuit de bekommernis om ouder wordende personen correct te begeleiden en hierbij rekening te houden met hun culturele eigenheid.

Deze beloften werden echter nog niet hard gemaakt. De groep overweegt om deze bekommernissen publiek te maken en de vragen aan de politieke verantwoordelijken meer op de voet te volgen zodat de afspraken worden uitgevoerd.

Niet alle vrouwen van de groep delen deze bezorgdheid. Het probleem van het rusthuis is niet voor iedereen hetzelfde. *«Mijn leven is ten einde. Ik heb enkel behoefte aan een lokaal waar we elkaar kunnen ontmoeten. Waarom de politiek hierbij betrekken? »*

«Alles wat hier gezegd wordt, is belangrijk en moet ook deel uitmaken van onze eisen.» «We beginnen eerst met een ontmoetingsplek, daarna volgt het rusthuis.»

Geleidelijk groeit het besef dat we zelf onze stem moeten laten horen om de zaken in beweging te brengen. Bejaarden van buitenlandse oorsprong zijn

in staat om vragen te stellen. Maar als we zelf niet in gang schieten en onze actie aanhouden, dan gebeurt er niets.

Onze grenzen overstijgen en opkomen voor onze rechten

Tijdens de gesprekken duiken heel wat individuele bekommernissen op. Hoe kaart je ze aan? Hoe moedig je elkaar aan bij deze problemen? Buiten de lijntjes kleuren, jaagt een beetje schrik aan **«Schrik dat je je alleen blootstelt»**, dat er niemand is om je te steunen, dat je beoordeeld wordt. Er is ook het probleem om zich als groep te organiseren. Er zijn nochtans zoveel behoeften.

«We hebben geen leider. We verblijven hier al een tijd en we willen aanspraak maken op de rechten, die ons toekomen. We willen bijvoorbeeld niet op een begraafplaats begraven worden. Maar wel volgens onze eigen gebruiken en ook niet na 5 jaar weggehaald worden als de familie heel arm is.» Een wens die ook sterk aanwezig is, is de mogelijkheid van een passende omkadering in rusthuizen met aandacht voor de eigen culturele en godsdienstige achtergrond.

Het lot van mensen zonder papieren is ook een gevoelig thema voor talrijke deelneemsters. Sommi-

gen hebben deze situatie namelijk gekend; het thema houdt ook verband met de mensenrechten. Bepaalde groepsleden herinneren zich dergelijke ingewikkelde situaties en stellen zich solidair op met deze mensen, die een vreedzaam leven willen opbouwen. Wel is er tot nu toe geen concrete steun voorzien.

Het parochiecentrum staat open voor het project van de vrouwen

Van vrouwen thuis naar een 'thuis' voor vrouwen

«Het doet deugd om hier te zijn in plaats van thuis met mijn miserie en problemen.» «We komen buiten, vertellen en naaien.» Voor de meeste deelnemers is Senioren Zonder Grenzen een gelegenheid om *«onze neus buiten te steken en mensen te ontmoeten.»* Dit is een plek waar je je op je gemak voelt, waar je binnen- en buitenkomt wanneer je wilt. *«Hier hebben we ons nog nooit vreemdeling gevoeld.» «Ik ben hier gekomen om te leren lezen en schrijven en dat doet deugd.»*

Verbonden buiten ons huis

Het is iets nieuws om samen te komen, in groep te zijn, deel te nemen aan een collectief project. Voordien waren er de routine en het gezin; er was geen plek om aan jezelf te denken.

Dit project biedt ruimte om je te herbronnen. De activiteiten valoriseren elke deelnemer ten aanzien van haar omgeving. *«We doen hier dingen die een invloed hebben op de buitenwereld. We willen juist naar buiten treden zodat de anderen een ander beeld van ons zouden hebben.»*

Zelfs binnen het gezin wordt deze betrokkenheid erkend en gewaardeerd. *«Het is belangrijk om aan de volgende generaties een herinnering achter te laten. Het is belangrijk om iemand te zijn die een project mee heeft gedragen. Onze kinderen zeggen ons “Eindelijk komen jullie eens buiten en ontdekken jullie musea.» «Dankzij dit project beseffen we dat we iemand zijn.»*

...

**Namen aan de bijeenkomsten van
13 maart, 15 april, 15 mei, 17 juni en
16 september 2008 deel:**

Affaf, Aïcha, Rkia, Bernard, Fadila, Fadma, Farah, Fatiha, Fatima,
Fatma, Fatna, Farah, Hakima, Houria, Emaa, Judith, Kadija,
Khadouj, Loïc, Mamma, Mina Najat, Naziha, Ourida, Rabia,
Rachida, Rachida, Rama, Rkia, Sakina, Sanaa, Soodia, Youssef.

Redactie:

Judith VAES en Loïc GÉRONNEZ

Vertaling Nederlands

Kabinet SMET, Oda BEGAERES

Contact:

Rachida El Idrissi El Yacoubi
Groep Senioren Zonder Grenzen
Sint-Gilliskerkstraat 59
1060 Brussel
Tel.: +32 (0)2 541 81 24
sf.rachida@gmail.com

Capacitation Citoyenne
www.capacitation-citoyenne.org

**Animatie van het netwerk Burgercapacitatie
arpenteurs**

contact@arpenteurs.fr

Tél.: +33/0 4 76 53 19 29

Fax: +33/0 4 76 53 16 78

www.arpenteurs.fr

9, place des Ecrins

38600 Fontaine

France

Periferia

contact@periferia.be

Tél.: +32/0 2 544 07 93

Fax: +32/0 2 411 93 31

www.periferia.be

rue de la Colonne, 1

1080 Bruxelles

Belgique

Grafische vormgeving en realisatie : © «arpenteurs» 2008
Reproductie toegelaten mits bronvermelding